

معرفی سیستم جامع کتابخانه و آرشیو گنجینه

• رضواندخت ضاد

کارشناس ارشد علوم کتابداری و اطلاع رسانی

مقدمه

در دو دهه اخیر شاهد گسترش هر چه بیشتر نقش رایانه در زمینه های مختلف بوده ایم. در دهه اخیر رایانه به اصلی ترین ابزار اطلاع رسانی تبدیل شده است. امروزه انبوهی از اطلاعات از طریق بانک های مختلف اطلاعاتی و از طریق سیستم های چند رسانه ای در دسترس همگان قرار گرفته است. در کشور ما نیز تلاش های وسیعی در این زمینه صورت گرفته و حاصل این زحمات بسته های نرم افزاری گوناگونی است که به وسیله شرکت ها یا سازمان های مختلف تهیه شده اند که هر یک دارای ویژگی های خاص خود هستند. در بررسی این نرم افزارها به چند نکته بسیار مهم باید توجه داشت.

۱. بانک اطلاعاتی یا سیستم آرشیو و کتابخانه؟

در یک بانک اطلاعاتی فرض بر این است که اطلاعات صحیح، در دسترس قرار دارند و باید برنامه ای در اختیار داشت که این اطلاعات را پردازش نماید. طراحان این بانک هاسعی می کنند این برنامه ها با سخت افزارهای ضعیف تر کار کنند، سرعت پردازش اطلاعات زیاد باشد، بازیابی اطلاعات از طرق گوناگون امکان پذیر باشد و مجهز به سایر توانایی هایی باشد که به کاربر سیستم هر چه بیشتر در بازیابی منابع مورد نظر کمک نماید. برای تحقق چنین هدفی بیشتر برنامه های موجود از روش Offline استفاده می کنند. یعنی بعد از اینکه اطلاعات مورد نظر کامل شد یک پردازش کلی روی آن انجام می گیرد تا فایل های کمکی Index ساخته شوند و به کمک آنها جست و جو انجام گیرد. اما هر بار که اطلاعات قبلی تغییر کند یا اطلاعات جدیدی به مجموعه اضافه گردد این روند باید تکرار گردد. هم چنین این برنامه ها به طور واقعی در محیط شبکه کار نمی کنند، یعنی هر کاربر به طور مستقل اطلاعات جدید را وارد می کند و این اطلاعات در پایان به یکدیگر متصل می گردند. در هنگام بازیابی نیز چون اطلاعات مورد بازیابی تغییر نمی کنند برای کار در شبکه نیازی به برنامه نویسی خاصی نیست.

در مقابل در یک سیستم کتابخانه باید به جمع آوری اطلاعات بهای بیشتری داده شود و تا حد امکان ابزارهایی در اختیار فهرست نویسان گذاشته شود تا بتوانند با سهولت بیشتری اطلاعات مورد نظر را جمع آوری کرده و به راحتی آنها را بازیابی یا تصحیح نمایند. مستندات مورد نیاز از قبیل مستند مشاهیر و مؤلفان، موضوعات و ناشران در دسترس قرار داشته و در هنگام ورود اطلاعات فعال باشند تا از این طریق اطمینان حاصل گردد که در کل منابع اطلاعات مستند و یکدست هستند.

به این ترتیب در صورتی که نیاز به تغییر مستندات باشد این تغییر خود به خود به همه موادی که قبلاً از این مستند استفاده کرده اند، منتقل می گردد. بنابراین می توان مستندات گذشته را بدون اینکه نگران تغییر آنها در تمام مواد آرشیوی بود و پیرایش کرد. چنین سیستمی باید تا حد امکان قواعد بین المللی و ملی نقطه گذاری و فهرست نویسی را خود اعمال نماید. هم چنین کنترل های لازم را برای جلوگیری از ورود اطلاعات تکراری، شماره های رده و ثبت مشابه انجام دهد.

عملکرد این سیستم باید در محیط شبکه واقعی باشد به

فقط از الگوی CDS-ISIS برای چپش اطلاعات و ایجاد بانک‌های اطلاعاتی استفاده کرده‌اند و به هیچ وجه با CDS-ISIS سازگار نیستند. به دلیل اینکه اولاً فایل‌های آنها به وسیله ISIS-CDS خوانده نمی‌شود. ثانیاً خود این برنامه‌ها قادر نیستند از فایل‌های همدیگر استفاده کنند. به این ترتیب تبلیغ کردن ISIS-CDS و تعریف از ویژگی‌های آن و سپس معرفی برنامه دیگری که هیچ ربطی به آن ندارد مگر در حد یک تشابه در ساختار فایل‌ها، منطقی به نظر نمی‌رسد.

۳. جابه‌جایی اطلاعات

همیشه این امکان وجود دارد که به دلایلی کاربریک برنامه تصمیم بگیرد از برنامه دیگری استفاده نماید. در این حالت اولین مشکلی که سر راه وی وجود دارد اطلاعاتی است که با کمک برنامه قبلی جمع‌آوری کرده است. این مشکل برای نرم‌افزارهای کتابخانه بسیار جدی‌تر است. پاره‌ای از شرکت‌ها متأسفانه از این مشکل سوءاستفاده کرده و مشتریان خود را به دام می‌اندازند. ارائه بخش فهرست‌نویسی برنامه با قیمت تقریبی سه درصد کل مجموعه به مشتری شاید به این نیت انجام می‌گیرد که وقتی مشتری تصمیم به استفاده از یک مجموعه کامل گرفت به خاطر نگرانی از اطلاعات موجود چاره‌ای جز انتخاب همان نرم‌افزار نداشته باشد! راه حل این مسأله وجود یک استاندارد ملی برای تبدیل اطلاعات است. به این معنی که همه نرم‌افزارهای کتابخانه باید دارای بخشی برای ورود و خروج اطلاعات با

این معنی که همه کاربران همزمان بتوانند اطلاعات را تغییر دهند یا اطلاعات جدیدی اضافه نمایند و در همان هنگام اطلاعات جدید در اختیار همه آنها قرار گیرد. به این ترتیب بدون نگرانی فهرست‌نویسان می‌توانند همزمان بانک‌های مستند و مواد را ویرایش نمایند یا اطلاعات جدیدی به مجموعه اضافه کنند.

۲. CDS-ISIS

یکی از نرم‌افزارهایی که به عنوان یک بانک اطلاعاتی برای مواد لاتین طراحی شده CDS-ISIS است. این برنامه برای کشورهای در حال توسعه تهیه گردیده و با توجه به قیمت ارزان مورد استقبال کتابخانه‌های مختلف قرار گرفته است. اما کتابخانه‌های دیگری که از امکانات مناسب‌تر برخوردارند، راه‌حل‌های دیگری را انتخاب کرده‌اند که به برخی از آنها در مقالات ارائه شده به کنفرانس‌های IFLA اشاره شده است. تعدادی از شرکت‌ها و سازمان‌های داخلی اقدام به فارسی کردن این برنامه کرده‌اند. با توجه به ساختار زبان فارسی اکثر این برنامه‌ها با مشکل روبه‌رو هستند. برخی دیگر نیز از آن الگوبرداری کرده و نرم‌افزار جدیدی را براساس آن طراحی کرده‌اند. طبیعتاً چون این نرم‌افزارها با توجه به ساختار زبان فارسی طراحی شده‌اند مشکلات قبلی را ندارند. اما باید به یک نکته توجه داشت. ادعای اینکه یک برنامه سازگار با CDS-ISIS است به چه معنی است؟ به اعتقاد ما همان‌طور که در بالا اشاره شده این برنامه‌ها

یک استاندارد خاص باشند. به این ترتیب کاربران بدون نگرانی می توانند از هر نرم افزاری استفاده کنند و در موقع لزوم با تبدیل اطلاعات خود به این استاندارد و سپس تبدیل مجدد آن به شکل نرم افزار دوم اطلاعات خود را به صورت کامل در دست داشته باشند. با توجه به نکات بالا به برخی از ویژگی های کلی که براساس آن سیستم گنجینه طراحی شده است و هم چنین به برخی از توانایی های اصلی آن اشاره می شود.

امیدواریم که زحمات چند ساله ما مورد توجه جامعه کتابداری کشور قرار گرفته و گام کوچکی که در جهت توسعه آموزشی و فرهنگی کشور برداشته ایم مورد قبول واقع شود.

۴. امنیت اطلاعات

سیستم گنجینه مجهز به امکان تعریف کاربر و سطوح دسترسی برای کاربران مختلف است. با کمک این ابزار می توان از ورود افراد غیر مجاز به بخش هایی از سیستم جلوگیری کرد. هم چنین می توان وظایف مختلف را از قبیل تولید اطلاعات، تهیه گزارش های چاپی، مدیریت اطلاعات، ویرایش مستندات و... طبقه بندی کرده و فقط در اختیار افراد خاصی قرار داد.

ویژگی های کلی

این سیستم از ۷ بخش اصلی فهرست نویسی، پذیرش، امانت، جست و جو، مدیریت، کتاب شناسی و مدیریت بانک های اطلاعاتی تشکیل شده است. برخی از این بخش ها خود دارای چندین قسمت مستقل از هم می باشند. کلیه این بخش ها به هم متصل (Link) و در محیط شبکه "NovellNetware" یا NT تحت سیستم عامل Dos فعالند. برخی از ویژگی های کلی این سیستم عبارت است از:

الف - عملکرد سیستم به صورت همزمان (Online) انجام می گیرد. یعنی هر تغییر در سیستم به صورت همزمان به وسیله کلیه بخش های موجود در شبکه احساس می شود و برای نمونه اگر ماده جدیدی به مجموعه اضافه گردد به طور همزمان قابل بازیابی است و در گردش کار میز امانت نیز قرار می گیرد.

ب - اطلاعات مواد فارسی و لاتین در یک بانک اطلاعاتی واحد نگهداری می شوند. لذا این فرصت را به کاربران می دهد که برای بازیابی مواد مورد نظر خود فقط با یک مجموعه کار کنند. با توجه به

وجود رجاعات متقابل فارسی و لاتین در بانک های مستند مشاهیر و موضوعی در هنگام بازیابی، با وارد کردن هر یک از معادل های فارسی یا لاتین آنها تمام مواد مربوطه یکجا بازیابی می گردد. هم چنین در هنگام ورود اطلاعات لاتین هر یک از بخش های آن را می توان به فارسی وارد کرد بدون اینکه مشکلی در چیدن کارت برگه ایجاد کند.

ج - اطلاعات مواد گوناگون آرشیوی در یک بانک واحد ذخیره می شوند. به این ترتیب یک محقق می تواند در یک بازیابی به انواع مواد گوناگون مورد نظر خود دسترسی پیدا کند. برای نمونه اگر هدف تحقیق در مورد «عشایر» باشد سیستم فهرستی از کتاب ها، فیلم ها، عکس ها و... که موضوع آنها عشایر است ارائه می کند. در عین حال این امکان نیز وجود دارد که پاسخ ها به یک ماده خاص (مثلاً کتاب) محدود گردد.

د - محل نگهداری هر ماده به همراه سایر اطلاعات وابسته در یک بانک دیگر نگهداری می گردد. به این ترتیب امکان تبادل اطلاعات بین آرشیوها یا کتابخانه های مختلف فراهم می گردد. این ویژگی مهم سه امکان اساسی را برای هر آرشیو فراهم می گرداند:

۱. کتابخانه ها و آرشیوهای مختلف یک سازمان بدین وسیله به یکدیگر مرتبط می شوند و مراجعه کنندگان با رجوع به هر یک از این مراکز می توانند از موجودی مراکز دیگر نیز اطلاع حاصل نمایند.

۲. فهرست نویسی تمام این مراکز می تواند به شکل متمرکز انجام گیرد تا از دوباره کاری (در مورد مواد تکراری) پرهیز گردد.

۳. امکان تبادل اطلاعات بین مؤسسات مختلفی که از «گنجینه» استفاده می کنند فراهم می شود.

ه - از مزایای این سیستم استفاده از بانک های مستند اسامی پدید آورندگان، مستند موضوعات و مستند ناشران و شرکت هاست. به این ترتیب کل اطلاعات مستند مجموعه یکدست شده و در هر بار تصحیح آنها اطلاعات مربوط به کلیه مواد تصحیح می شوند. مثلاً اگر موضوعی در ویرایش جدید سرعنوان های موضوعی تغییر کرده باشد کافی است که آن را تنها در بانک موضوعی تغییر دهیم و این تغییر بلافاصله در تمام مواد مربوطه دیده می شود. در کنار این مجموعه بانک کاملی از آخرین ویرایش های فهرست مستند مشاهیر و سرعنوان های موضوعی فارسی منتشر شده توسط کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران در اختیار کتابداران قرار گرفته است.

قرار دارد.

م - سرانجام امکانات دیگری از قبیل محافظ صفحه (Screen Saver)، تنظیم دلخواه حروف صفحه کلید با توجه به اینکه استانداردهای متفاوتی در صفحه کلیدهای موجود فارسی وجود دارد و ارسال پیام به کاربر یا گروهی از کاربران سیستم نیز در مجموعه برنامه‌ها گنجانده شده است تا خصوصیت کاربر پسند بودن سیستم را هرچه بیشتر افزایش دهد.

بخش‌های مختلف

الف - فهرست نویسی

اساسی‌ترین قسمت هر کتابخانه و آرشیو بخش فهرست نویسی آن است. اطلاعات مواد مختلف در این بخش با استفاده از منابع مستند استخراج می‌شوند تا مراجعان بتوانند ماده مورد نظر خود را با سهولت پیدا کنند. برخی از ویژگی‌های برنامه گنجینه در این زمینه عبارت‌اند از:

۱. فهرست نویسی مواد آرشیوی علاوه بر کتاب از قبیل مقاله، فیلم، نوار صدا، عکس، اسلاید، بریده جراید، مدارک فنی، نقشه، کاتالوگ‌ها و ...

۲. نزدیک شده به قوانین کتابداری تا حد امکان به گونه‌ای که کلیه کارهای مربوط به چیدن اطلاعات در داخل کارت و رعایت قوانین بین‌المللی ISBD نقطه‌گذاری به وسیله برنامه انجام می‌گیرد.

۳. تمام مشخصه‌های گرفته شده از مواد دارای طول متغیر می‌باشند به این ترتیب فقط به اندازه اطلاعات وارد شده فضای حافظه را اشغال می‌کنند.

۴. تعداد پدیدآورندگان، عناوین، موضوعات، ناشران، مندرجات، ... نامحدود می‌باشند.

۵. امکان کار همزمان با چند سیستم رده‌بندی فراهم شده است. مثلاً در سازمان صدا و سیما مواد آرشیوی دارای رده‌بندی روسو، کتابخانه مرکزی در دانشگاه‌ها کنگره (LC) و کتابخانه‌های عمومی دیویی (DC) هستند و تمام این اطلاعات روی یک بانک واحد وجود دارد.

۶. امکان وارد کردن چکیده ماده مورد نظر وجود دارد.

۷. فهرست نویسی دوزبانه در تمام فیلدها عملی است. این در حالی است که در هنگام چاپ و نمایش کارت کاتالوگ، چیدن حروف

و - اطلاعات مواد موجود بر روی دیسک‌های لیزری "CD-MARC" مربوط به کتابخانه کنگره آمریکا به راحتی قابل انتقال به بانک‌های گنجینه و در صورت لزوم ویرایش آنها می‌باشد. با کمک این ابزار نیازی به فهرست نویسی و ورود اطلاعات آن دسته از کتاب‌های لاتین که توسط کتابخانه کنگره فهرست شده و در سیستم MARC موجود است نمی‌باشد. هم‌چنین انتقال اطلاعات از دیسک‌های لیزری ارائه شده توسط کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران نیز امکان پذیر است.

ز - این سیستم علاوه بر چاپگرهای ماتریسی (سوزنی) موجود در بازار می‌تواند با چاپگرهای لیزری سازگار با HP نیز کار کند. به این ترتیب کارت‌های کاتالوگ و انواع برگه‌های ارجاعی و برچسب، با امکانات و خطوط زیبایی لیزری چاپ می‌گردند.

ح - از ویژگی‌های دیگر سیستم، کاربر پسند (User Friendly) بودن آن است. تمام بخش‌های سیستم با "Mouse" کار می‌کند. حرکت روی صفحات ورود اطلاعات به سادگی انجام می‌گیرد. تمام مشخصات چندتایی (مانند موضوع، پدیدآورندگان و...) به صورت فهرستی وارد می‌شوند و همیشه قابل رؤیت هستند. برای انتقال اطلاعات تکراری امکان استفاده از "Clip Board" وجود دارد و بسیاری امکانات دیگر که باعث شده آموزش برنامه بسیار ساده و در زمان بسیار کمی صورت پذیرد.

ط - سیستم دارای راهنمای آماده در بخش‌های مختلف است که کاربر را در جهت استفاده بهتر از نرم‌افزاری می‌کند.

ی - سیستم دارای بخشی جهت غلط‌گیری تاپی است. در این بخش کلیه کلمات وارد شده به سیستم نمایش داده شده و چنانچه اشتباهی هنگام ورود اطلاعات رخ داده باشد، مکان دقیق آن را مشخص می‌نماید.

ک - از ویژگی‌های دیگر سیستم ذخیره اطلاعات انتخاب شده برای چاپ در مراحل مختلف برنامه است. به عنوان مثال اگر مواد مختلفی برای چاپ کتاب شناسی انتخاب شده می‌توان این مواد را ذخیره نمود تا چنانچه مجدداً نیاز به چاپ کتاب شناسی گردید دیگر نیازی به جست و جو و یافتن مواد انتخابی قبلی نباشد. این مسأله برای کلیه موارد چاپی قسمت‌های مختلف برنامه صادق می‌باشد.

ل - مجموعه‌ای از گزارش‌های گوناگون از اعضا، مواد مخزن، عملکرد کارکنان امانت و ... همیشه در دسترس مدیران

به درستی انجام می‌گیرد.

در ضمن برای تسریع عملیات بخش امانت اخیراً از سیستم بارکد در این بخش استفاده شده است. در این سیستم برچسب به همراه بارکد ماده مورد نظر و بارکد کارت عضویت، کلیه اطلاعات مربوط به امانت آن منبع را وارد سیستم می‌کند.

۸. امکان دیدن کارت کاتالوگ در هنگام ورود اطلاعات، ویرایش و هم‌چنین قبل از چاپ به همان صورتی که قرار است چاپ شود وجود دارد.

۹. نمایش، اصلاح و حذف اطلاعات در یک جا امکان پذیر است و لزومی برای انتخاب‌های مختلف برای این کار نیست.

۱۰. چاپ کارت‌های مواد، ارجاعات، برچسب به وسیله چاپگرهای سوزنی یا لیزری.

۱۱. چاپ دفاتر ثبت مواد آرشیوی به صورت مجزا و با فرمت‌های تعریف شده.

۱۲. انتقال اطلاعات لاتین از "CD-MARC" و هم‌چنین از دیسک‌های لیزری کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران به بانک‌های برنامه و در صورت نیاز ویرایش آنها.

ب - پذیرش

اطلاعات افرادی که مجاز به استفاده از امکانات کتابخانه یا آرشیو هستند در این بخش نگهداری و بازیابی می‌شوند. این اطلاعات شامل مشخصات فردی و سازمانی عضو می‌باشد.

برخی از امکانات این بخش عبارت‌اند از:

۱. چاپ کارت عضویت لیزری (به همراه بارکد)
۲. تهیه فهرست‌ها، گزارش‌ها و آمارهای مختلف از وضعیت اعضا
۳. کنترل مدت اعتبار عضویت
۴. چاپ پاکت نامه جهت مکاتبه با اعضا

ج - امانت

کنترل گردش کار بخش امانت به وسیله این برنامه انجام می‌گیرد. این سیستم کتابداران را از کار کردن با کارت‌های داخل کتاب و نگهداری فایل‌های امانت بی‌نیاز می‌کند. در سیستم‌های دستی کتابدار برای آگاهی از موجود بودن کتاب ناچار است به مخزن مراجعه کند، اما با کمک این برنامه می‌تواند به راحتی بفهمد که کتاب مورد نظر موجود است یا نه و اگر موجود نیست به وسیله چه کسی برده شده و چه موقع بازگردانده می‌شود و احیاناً اگر توسط اعضای دیگری رزرو شده است اولین نوبت بعدی در چه تاریخی است. هم‌چنین فهرست کتاب‌های تأخیری، سابقه اعضا، سابقه کتاب و... همیشه در دسترس است.

د - جست‌وجو

برنامه جست‌وجو به مراجعان آرشیو این امکان را می‌دهد که منابع مورد نظر خود را از میان مواد موجود پیدا کنند. به جهت اینکه دادن آموزش‌های تخصصی به همه مراجعان امکان‌پذیر نیست، این برنامه به گونه‌ای طراحی شده است که کمترین آشنایی با رایانه برای جست‌وجو کافی باشد. این مسأله به مراجعان و استفاده‌کنندگان از آرشیو یا کتابخانه کمک می‌کند تا خودشان به راحتی بتوانند موادی را که می‌خواهند به وسیله رایانه بیابند. جست‌وجو می‌تواند روی یک کلمه یا یک عبارت از مشخصه مورد نظر مثلاً عنوان کتاب انجام گیرد. استفاده از روش بازیابی "OPAC" این امکان را به کاربر می‌دهد که در هر مرحله با دادن اطلاعات اضافی به برنامه دامنه پاسخ‌های سیستم را محدودتر نماید تا به جواب‌های مورد نظر برسد این جست‌وجو می‌تواند روی عنوان، نام پدید آورنده، ناشر، محل نشر، تاریخ نشر، فروست، مندرجات، موضوعات، مشخصات ظاهری، یادداشت، چکیده، شماره رده‌بندی و... یا ترکیبی از آنها انجام گیرد.

در صورتی که کاربر تمایل داشته باشد می‌تواند جست‌وجو را به یک ماده خاص محدود نماید. هم‌چنین جست‌وجو می‌تواند روی مواد فارسی، لاتین یا هر دو انجام گیرد. استفاده از قوانین منطقی و مجموعه‌ها به صورت NOT, OR, AND و () در جست‌وجو امکان پذیر است. ضمناً علاوه بر جست‌وجوی OPAC که با ورود هر اطلاعاتی مجموعه‌ای از جواب را مشخص می‌کند، جست‌وجوی عادی نیز امکان‌پذیر است. در این نوع جست‌وجو تمام اطلاعات مورد نیاز برای جست‌وجو مشخص شده و سپس دستور جست‌وجو صادر می‌شود. در اینجا سیستم یک مجموعه جواب را مطابق با شرایط مشخص شده به کاربر تحویل می‌دهد. البته جواب به دست آمده از دوروش OPAC و عادی یکسان است.

فهرست جواب‌ها شامل نوع ماده، عنوان، پدید آورنده و شماره رده در اختیار کاربر قرار می‌گیرد تا در صورت تمایل این فهرست را روی کاغذ چاپ نماید. هم‌چنین در این مرحله امکان ملاحظه کارت

چاپ نمود. یکی از مشکل ترین کارهای هر آرشیو تهیه کتاب شناسی است. کتاب شناسی ها به شکل های گوناگون مورد نیاز هستند. چاپ تازه های کتاب، کتاب شناسی های ادواری (شبه کتاب شناسی سالانه کتابخانه ملی)، کتاب شناسی های موضوعی، کتاب شناسی مشاهیر... از این جمله هستند. این نرم افزار این امکان را به کتابداران می دهد که با استفاده از سیستم جست و جو به راحتی و با صرف کمترین زمان ممکن و بدون نیاز به حروف چینی آنها راهپه کنند. پس از انتخاب مواد مورد نظر سیستم کار حروف چینی دوستونی آنها را انجام داده و نمایه های مؤلف، موضوع، ناشر و عنوان را تولید کرده چاپ می نماید.

ز- مدیریت بانک های اطلاعاتی

نگهداری نسخه های پشتیبان در سیستم های Online برای حفاظت اطلاعات سیستم در مقابل حوادثی که می تواند خلی در استفاده از سیستم به وجود آورند یکی دیگر از نیازهای هر سیستم اطلاعاتی می باشد. این بخش از سیستم علاوه بر تأمین چنین نیازی فعالیت های زیر را نیز انجام می دهد.

۱. فشرده سازی و مرتب سازی بانک های اطلاعاتی
۲. ارسال و دریافت اطلاعات از سیستم گنجینه به CDS-ISIS و بالعکس و یا بین مراکزی که از سیستم گنجینه استفاده می کند.
۳. بهینه سازی کدهای سیستم.
۴. ساخت دوباره واژه نامه سیستم.

فهرست نویسی هر یک از مواد جست و جو شده نیز وجود دارد.

ه- مدیریت MIS

داشتن اطلاعات کافی از هر مجموعه برای مدیران آن امری حیاتی است. این بخش از سیستم گنجینه این امکان را در اختیار مدیران قرار می دهد که از وضعیت بخش ها و عملکردهای گوناگون کتابخانه و آرشیو خود مطلع باشند. برخی از این گزارش ها و آمارها عبارت اند از:

۱. توزیع سنی، جنسی، تحصیلی، شغلی اعضا
 ۲. توزیع موضوعی مواد موجود در مخزن
 ۳. موادی که بیشتر از بقیه مورد استفاده اعضا بوده اند
 ۴. اعضای که بیشتر از سایرین از کتابخانه و آرشیو استفاده کرده اند (در گروه های گوناگون سنتی و...)
 ۵. نحوه فعالیت بخش امانت در ساعات روز، روزهای هفته و ماه های سال...
 ۶. موادی که در یک مقطع زمانی خاص به کتابخانه یا آرشیو اضافه شده اند.
 ۷. میزان فعالیت بخش های مختلف (فهرست نویسی، ورود اطلاعات، امانت، ...)
- و بسیاری از گزارش های دیگر که می توانند در جهت سوق دادن کتابخانه و آرشیو به سمت نیازهای مراجعان و بالعکس در جهت پاسخگویی بهتر به نیازهای آنها، و جین مجموعه، بررسی عملکرد کارکنان، تهیه گزارش ها و آمارهای دوره ای، برنامه ریزی برای انتخاب و خرید، انجام تحقیقات در زمینه های مختلف اجتماعی استفاده کننده و... مورد استفاده قرار گیرند.

و- کتاب شناسی

از جمله قسمت های دیگر نرم افزار گنجینه چاپ کتابنامه می باشد. یکی از نیازهای اساسی هر آرشیوی داشتن مجموعه ای است که معرف مواد مختلف موجود در مخزن است. این مجموعه می تواند شامل موادی از مخزن با ویژگی های خاص باشد. به عنوان مثال موادی که دارای موضوع خاصی هستند یا پدید آورنده به خصوصی دارند و... هم چنین با کمک این برنامه می توان تازه های آرشیو را نیز تهیه نمود. در پایان هر مجموعه تهیه شده می توان نمایه های مختلف موضوعی، عنوان، پدید آورنده و ناشران (شرکت ها) را به اختیار

توسعه و ارتقای سیستم

باتوجه به تغییر محیط‌های کار و به وجود آمدن نسل‌های جدید سیستم عامل و امکانات جدید برنامه‌نویسی، انطباق نرم‌افزارهای قدیمی و تجهیز آنها به ابزارهای جدید ضروری است. در حال حاضر خانواده سیستم‌های عامل و برنامه‌های کاربردی سازگار با محصولات Microsoft در اکثر محیط‌های رایانه‌ای مورد استفاده قرار گرفته‌اند. از طرفی با پیشرفت فناوری اطلاع‌رسانی و باتوجه به همگانی شدن شبکه گسترده جهانی Internet روز به روز شاهد ایجاد و گسترش امکانات بهتری برای استفاده از اطلاعات می‌باشیم. ما نیز در جهت ارتقای سیستم گنجینه و انطباق آن با استانداردهای جدید، ویرایش جدیدی را ارائه نموده‌ایم. اولین قسمت از این ویرایش جدید برنامه جست و جو می‌باشد که به صورت قابل استفاده در اینترنت (Web Based) و مستقل از IE عرضه شده است. این نرم‌افزار بدون اینکه در اطلاعات آرشیو و کتابخانه که با ویرایش قبلی جمع‌آوری شده تغییری بدهد آنها را در محیط Internet Explorer جست و جو می‌کند. به این ترتیب اگر اطلاعات کتابخانه یا آرشیو شما روی شبکه اینترنت قرار داشته باشد می‌توانید در هر کجا که باشید آنها را جست و جو نمایید. توجه داشته باشید که نیازی به تغییر اطلاعات و ساختار فایل‌های سیستم نخواهد بود، در نتیجه می‌توانید ورود اطلاعات را با نسخه تحت Dos انجام دهید و اطلاعات را در شبکه اینترنت WWW.GANJINEH.WS جست و جو کنید.

در ادامه این ارتقا قسمت‌های فهرست‌نویسی، پذیرش و امانت، کتاب‌شناسی و مدیریت اطلاعات نیز در محیط Microsoft Windows ارائه خواهد گردید.

ویژگی‌های مهم بخش فهرست‌نویسی که گنجینه را از سایر نرم‌افزارها متمایز می‌کند:

– مطابقت تمام بخش‌ها با نیازهای ماده در دست فهرست، مطابق با قوانین انگلوآمریکن و ISBD. بدین معنا که وقتی نوع ماده انتخاب می‌شود کلیه بخش‌ها مانند مستندات، مشخصات ظاهری، سمت‌های قراردادی و... مطابق با ماده انتخاب شده معین و ارائه می‌گردند.

– هر یک از عناوین دارای فیلد خاصی است که اطلاعات در آن وارد می‌شود به عنوان مثال: عنوان فرعی، عنوان برابر و... به محض اینکه کاربر اطلاعاتی را در این قسمت وارد می‌کند خود سیستم باتوجه به قواعد ISBD، نقطه‌گذاری‌ها را انجام داده و اطلاعات را در محل صحیح خود در کارت می‌نشانند. در صورت نیاز

به شناسه اضافه، کافی است علامت (✓) در خانه مقابل آن فیلد زده شود.

– برای ساختن شناسه اضافه مؤلف عنوان نیز کافی است شماره عنوان مورد نظر در جلوی نام مؤلف در بخش پدیدآورندگان درج گردد.

– در مورد اسامی پدیدآورندگان در نرم‌افزارهای مشابه کاربر موظف است نام‌های پدیدآورندگان را در قسمت‌های مختلف وارد کند و این خود علاوه بر زمان اضافی، امکان اشتباه در ورود اطلاعات را فراهم می‌کند. در گنجینه کاربر در قسمت سمت قراردادی، سمت مورد نظر را از جدولی که سیستم مناسب با ماده انتخاب شده در اختیار او قرار می‌دهد انتخاب می‌کند. او می‌تواند تنها با زدن کلیدهای (ctrl+Enter) یا با استفاده از کلید سمت راست موس این اطلاعات را به بخش سمت صفحه عنوانی منتقل کند. سپس کاربر در بخش نام مستند با استفاده از بانک مستند اسامی نامی را انتخاب کرده و با زدن مجدد کلیدهای (ctrl+Enter) یا با استفاده از کلید سمت راست موس برگردان شده نام را در بخش نام صفحه عنوانی می‌نشانند و ویرایش‌های لازم را انجام می‌دهند.

ردیف	سمت قراردادی	سمت صفحه عنوان	نام صفحه عنوان	نام مستند	شماره عنوان داخلی
۱	تهیه کننده	تهیه کننده	مجید غرشی	غرشی، مجید	
۲					
۳					

– در بخش نام ناشر امکان استفاده از بانک ناشران وجود دارد ولی در این بخش کاربر مختار به استفاده از بانک یا ورود اطلاعات می‌باشد. در مواردی که مدرک دارای بیش از یک ناشر یا بیش از یک محل نشر و... باشد سیستم خود با تکیه بر قوانین ISBD نقطه‌گذاری‌ها را انجام می‌دهد.

– بخش مشخصات ظاهری که در سایر نرم‌افزارها تنها به صورت یک فیلد خالی که می‌بایست اطلاعات در آن وارد شود تنظیم شده است، در سیستم گنجینه کاملاً متفاوت است. در اینجا کلید اطلاعات این بخش حتی مواد همراه متناسب با ماده انتخاب شده و مطابق با قوانین انگلوآمریکن از قبل طراحی و چیده شده است و کاربر کافی است تنها متغیرها را وارد نماید. در ضمن کلیه نقطه‌گذاری‌ها نیز توسط خود سیستم انجام می‌گیرد. به عنوان مثال وقتی ماده شما ویدئو کاست انتخاب شده صفحه زیر در بخش مشخصات ظاهری برای شما باز می‌شود.

ردیف	یادداشت	ع
۱		
۲		
۳		
۴		

نکته حائز اهمیت در این بخش این است که سیستم گنجینه علاوه بر رعایت نقطه گذاری ها و علائم در بخش یادداشت ترتیب آنها را نیز مطابق قوانین انگلو آمریکن رعایت می کند.

بخش دفتر ثبت

در این بخش کاربر اطلاعات مربوط به ثبت ماده را وارد می کند، نقش این اطلاعات در بخش های امانت چاپ دفتر ثبت و چاپ لیبل بسیار مهم است. کتابخانه / آرشیو می تواند هر وقت که بخواهد دفتر ثبت مواد خود را به تفکیک چاپ کند.

ردیف	جلد	نسخه	پیوست	توضیحات	هدیه	بهاء	تاریخ	شماره دفتر
۱								
۲								
۳								
۴								

واژه نامه

یکی از بخش هایی که گنجینه را از سایر نرم افزارهای کتابخانه متمایز می سازد بخش واژه نامه است در این بخش کلیه واژه هایی که کاربر تا لحظه استفاده وارد کرده بنا به انتخاب او براساس الفبا یا براساس فراوانی نمایش داده می شوند. جست و جو در این بخش به کاربر امکان می دهد، لیستی از منابع را که واژه مورد نظرش در آنها به کار رفته با ذکر بخش متعلق به آن واژه (مثلاً عنوان، موضوع...) در اختیار بگیرد و با زدن کلیدی کارت متعلق به آن ماده را ببیند و در صورت تمایل اصلاح کند. علاوه بر این کاربر قادر است با زدن حرف (F) واژه هایی را که در جست و جو حائز اهمیت نیستند حذف نموده و جست و جوی سریع تری را در اختیار بگیرد. از طرف دیگر منبع بسیار مناسبی برای یافتن واژه هایی است که در موقع ورود اطلاعات به صورت غلط وارد شده اند.

در اینجا کافی است کاربر متغیرها شامل تعداد و زمان را وارد کرده جلوی سایر مشخصات علامت بزند. این امر علاوه بر یکدستی و قانون مندی کار باعث می شود فهرست نویس در مواردی که تازه به مجموعه اضافه می شود نیاز به مراجعه به انگلو آمریکن نداشته باشد.

فروست

در این بخش نیز کاربر اطلاعات را در فیلدهای معین شده وارد می کند و سیستم خود علائم و نقطه گذاری ها را درج می نماید کاربر می تواند فروست اصلی، فروست فرعی و یا بیش از یک فروست را ورود اطلاعات نماید و با زدن علامت (✓) در جلوی هریک آنها را که شناسه افزوده می خواهد معین کند.

فروست اصلی	فروست فرعی ۱	فروست فرعی ۲	×

یادداشت ها

تعدادی از یادداشت ها در گنجینه جایگاه معین خود را دارند مانند کتابنامه، واژه نامه، ISBN. اطلاعات مربوط به عنوان و از این قبیل ولی سایر یادداشت ها در قسمتی با همین نام وارد می شوند. این قسمت از سه بخش ساخته شده که بخش اول اطلاعات ثابت را شامل می شود، مثلاً «ص.ع به انگلیسی». هرگاه کاربر اطلاعاتی را برای اولین بار در این بخش وارد کند از آن به بعد می تواند تنها با زدن حرف اول آن از لیستی که از این اطلاعات تهیه می شود استفاده کند و عبارت مورد نظر خود را به کارت منتقل نماید. بخش دوم شامل اطلاعات متغیری است که از یک ماده به ماده دیگر متفاوت است و کاربر لازم است اطلاعات آن را وارد نماید. در بخش سوم کاربر می تواند با زدن علامت (×) در آن عباراتی را که مایل است در عنوان جست و جو شود معین نماید.